

TUNNE EESTIT

**EESTI
RAHVASTIK**

TUNNE EESTIT

I

EESTI RAHVASTIK

Toimetud:
Helmi Alatalu, Peet Kaaret, Hans Kauri,
Eugen Kiiman, Johannes Lepiksaar,
Arvi Moor, Ahti Pae

1980
Rootsi Eestlaste Esindus
Stockholm

TUNNE EESTIT

Eessõna

Nagu kogemused näidanud on siinses eesti ühiskonnas teadmiste tase Eestist langemas. Pole ka imestada, sest Rootsi kool, eriti pärast viimaseid reforme, ei vahenda enam selliseid teadmisi. Vanemal eestlaste põlvkonnal on neid teadmisi, kuid nende edasiandmine noorematele ei näi sündivat kuigi hääde tulemustega. Puuduvad ka vajalikud õpikud, lugemikud, teatmeteosed küllaldasel määral. Öeldu kehtib enamvähem kõigi alade kohta, mis puudutavad Eestit. Kuigi üksikuid fakte teatakse, siis näib seos nende vahel olevat ähmane. Teadmised näivad olevat mõnevõrra suuremad iseseisvusaegsest Eestist, kuid okupatsiooni tõttu toimunud muudatused seal on enamasti üsna tundmatu peatükk. Need noortest, kes on saanud oma alghariduse eesti koolides, on paremas olukorras, täienduskoolid, skautide/gaidide liikumine on ka andnud positiivseid tulemusi, kuid üldpilt jätab palju soovida.

On tulemas olukord, mil eestlaskond Rootsis ei tunne enam oma maad, ehk õigemini, ei tunne enam oma emade-isade maad. Seega kaoks ka Eesti probleem päevakorralt. Küsimust, mida ei tunta, ei eksisteeri.

Oleme algatanud aktsiooni "Tunne Eestit". Selle raamides püütakse korraldada ettekandeid ja kursusi teadmiste levitamiseks Eesti üle. Aktsiooni raamidesse kuulub ka kirjaliku informatsiooni levitamine töövihikute, broshüüride ning stensiilide avaldamisega.

Käesolev esimene vihik hõlmab rahvastikku ja selle kujunemist Eestis ja on mõeldud noortele kui ka kodudes kasutamiseks. Rahvastik Eestis ilmus stensiilina ülemöödunud aasta augustis

ning levitati piiratud arvul. Hiljem on kirjastus Välis Eesti asunud ühe Eesti seinakaardi uuesti väljaandmisele, kasutades sama tiitlit "Tunne Eestit". Sellel pole aga midagi ühist käesoleva väljaandega ega eelkirjeldatud aktsiooniga üldse.

Käsikiri, nagu eespool öeldud, valmis ülemöödunud aasta augustis. Trükkimine on viibinud. Vahepeal Eestis toimunud rahvaloenduse andmeid, nii palju kui kättesaadaval, on sisse kantud. Andmed on olnud fragmentaarsed. Puuduvad näiteks andmed rahvusliku koosseisu kohta ning andmed vanuseklasside üle. Andmetes leidub ka vastuoksusi varemalt avaldatute suhtes. Tõenäolikult pole kõik materjal veel läbitöötatud ja 1979 aasta andmeid tuleb võtta kui preliminaarseid.

Keeleliselt redigeerinud Arvi Moor, käsikirja lugenud kpt Arnold Purre.

Toimetus

Toimetuse aadress: "Tunne Eestit", Rootsi Eestlaste Esindus
Box 29011
100 52 Stockholm

EESTI RAHVASTIK

Hans Kauri

Kõik rahvad on kujunenud pika aja jooksul. Nende areng on olnud mõjutatud nii geograafilisest asendist kui rahvastikulistest mõjutustest. Side teiste rahvastega on alati esinenud. Rahva arvu suurenedes, asustuse tihenedes ning liiklus- ja transpordivahendite paranedes on kontaktid rahvaste vahel järjest sagenenud. Selle juures on elujõulised rahvad säilitanud omapära, oma keele ja kultuuri.

Elu uus algus Eestis, Rootsis ja mujal Põhja-Euroopas on ajaliselt üsna hästi määratav. See juhtus pärast viimast jääaega, kui jää sulas ja taganes. Umbes 12 000 aastat tagasi algas muutus. Soojus tuli tagasi, algas suur kevad 60 000 aastat kestnud talve järel. Loomulikult oli päike paistnud ka varem, kuid soojust oli olnud vähem. Jää taganedes lõuna poolt põhja poole algas eluvormide siseränd jääst vabanenud aladele. Tulid taimed, loomad ja lõpuks koos jahiloomadega ka inimene.

Pärast jää kadumist muutusid elutingimused kiirelt. Seda mitte ainult Eesti alal, vaid kogu Euroopas. Kujunes alus, millele hiljem võis kujuneda Euroopa kõrgkultuur.

Eestis on inimene elanud juba üle 9 500 aasta. Arheoloogilised leiud asustustest Pullis Pärnumaal, Kundas Virumaal ning mitmel pool mujal Eestis on selle varase asustuse tõendiks. Väljakaevatud esemed — luust, sarvest ja kivist tööriistad — kuuluvad oma tüübilt kesk-kiviaja inimesele ja on sarnased Maglemose kultuuritüübile. Taanis avastatud Maglemose kultuurivorm oli tol ajal laialt levinenud Läänemere ümbruses.

Selle varase asustuse inimtüübi kohta puuduvad meil teadmised. Ei ole ka teada nende edaspidine saatus. On teadmata, kas nad koos oma jahiloomadega, eeskätt põhjapõtradega, rändasid edasi või jäid, vähemalt osaliselt, kohale ning liitusid hilisemate siserändajatega.

Kolmandal aastatuhandel enne meie ajaarvamise algust, ehk enne Kristuse sündi (e.Kr.s.), ümmarguselt 5 000 aastat tagasi, valitses Eestis kultuurivorm, mida muinasteadlased peavad eesti-soomeugri ühishõimu kultuuriks. Selle nõndanimetatud **kammkeraamilise** kultuuri signatuurmuster, rööbiti asetsevatest längus kriipsukestest, leidis tolleaegsetel savinõudel ja oli levinenud suurel alal Läänemere ning Uraali mägede vahel. Kultuurivorm kui nüüsgune ei ütle ju otseselt midagi rahva kohta. Ta viitab ometi sellele, et rahvastik, vaatamata suurtele kaugustele, oli omavahel elavas läbikäimises, ja võib arvata, rääkis ka üksteisele arusaadavat keelt.

Seega võib öelda, et eestlased on Eesti alal elanud kammkeraamikakultuurikandja rahva otsesed järeltulijad ja elanud meie maal vähemalt 5 000 aastat.

Sellele kultuurialale tungib umbes 4 000 aastat tagasi rahvagruppe lõuna poolt, kellele oli omane teistlaadi kultuurivorm. See oli n.n. **nöörkeraamiline** ehk **venekirveste** kultuur. (Sõnal **vene** pole mingit seost venelastega, vaid tähendab vene- ehk paadikujulist kivi-kirvest). Seda kultuurivormi on hilisemad uurijad omistanud ürgsetele balti rahvastele. Nüüdsete lätlaste-leedulaste eelkäijatele. See sissetungi laine kaob aga maa pärisrahva hulka ja sulab sellega ühte.

Mida lähemal nüüdisajale, seda detailsemaks muutub pilt rahvastiku arengust ja muutustest selle koosseisus. Selge erinemine oli toimunud pronksiajaks, 3 500 kuni 2 500 aastat tagasi. Eesti alal tol ajal levinenud nõndanimetatud **pronksikultuur** (arheoloogiliste leidude hulgas esines pronksist esemeid) oli oma iseloomult eraldatav ida pool (nüüdsel Vene alal) levinenud hõimurahvaste kultuuritüübist. Seda eesti lokaalkultuuri kandvat rahvast võib õigusega nimetada cestlasteks ja ta kultuur sai aluseks praegusele kultuuriilmele.

Pronksiaja lõpul tekkis Eesti rannikule germaanlaste, tõenäoliselt skandinaavlaste asustusi. Need aga kadusid, ilmselt ümberrahvustamise teel. Sama juhtus ka esimestel sajanditel pärast Kr.s. Virumaal tekkinud idagermaanide ehk gootide asustusega.

Meie ajaarvamise algul asustasid Eestit ja praegust Põhja-Läti eestlased ning liivlased. Viimaseid esines ka Kurseme põhja osas vastu Sõrve poolsaart. Neist lõuna pool asusid läti ja leedu hõimud. Eestlaste levingu lõunapiir kulges tol ajal ligi 100 km lõunapool praegust Eesti piiri.

Eesti rahvastiku arvuline suurus

Eesti rahva arv on ajaloo vältel olnud väga kõikuv. Alljärgnev tabel püüab seda selgitada. Arvud kuni 1782. a. hingede revisjoni on umbkaudsed.

13. sajandi algul (12-hundratalet).....	160 000
16. sajandi keskel (15-hundratalet).....	270 000
Sõdade ja taudide hävituse järel	
17. sajandi algupoolal (16-hundratalet).....	80 000
Sama sajandi lõpul.....	320 000
1710 Põhjasõja ning näljahädade tagajärjel	
vähenenud rahva arv.....	100 000
1782 aasta hingede revisjon.....	490 000
1897 aasta rahvaloendus.....	986 000
1922 aasta rahvaloendus.....	1 107 059
1934 aasta rahvaloendus.....	1 126 413
1939 arvatud ¹⁾	1 133 940
1959 aasta rahvaloendus ²⁾	1 196 791
1970 aasta rahvaloendus.....	1 356 079
1979 aasta rahvaloendus.....	1 466 200

Ülalesitatud arvud näitavad, kui raskelt sõjad, taudid, näljahäda ja küüditamised Eesti rahvaarvu on vähendanud ja ajuti selle kuni väljasuremise piirini viinud, nagu seda juhtus 17. sajandi algupoolal ning pärast Põhjasõda. Kuid ka eestlaste elujõud on olnud imetlusväärselt suur. Pärast katastroofe on rahvaarv kiirelt tõusnud ja kaotused lühikese ajaga katnud (Joon. 1).

Nagu ülalesitatud tabelist selgub, on alates 18. sajandi algupoolalt (1710) rahvastiku areng toimunud suuremate häireteta, olgugi väga raskeis majanduslikes tingimustes. Esimene maailmasõda ja Vabadussõda nõudsid ohvreid, kuid need olid suhteliselt väikesed ning ei mõjutanud rahvastiku üldarvu suuremal määral. Teine maailmasõda tõi kaasa sündmusi, millel eesti rahva suhtes on olnud rasked tagajärjed. Sõja-aastad on toonud hävitusi sõjas langenute, arreteeritute-mõrvatute, mobilisatsioonidega maalt N. Liitu viidute, deporteeritute ja maalt lahkujate näol.

1) Arvutamisel on arvestatud loomulikku juurdekasvu ja sisse ning väljarändu.

2) 1959. 1970. ja 1979 rahvaloendusel ei arvestatud Petseri maakonda ja Narva jõe tagust ala.

Joon. 1. Eesti rahvastiku arvulise suuruse kõikumine. Vertikaalselt arvud kümnetes tuhandetes. Horisontaalselt aastad. Väga suur rahvaarvu vähenemine 1940—1945.

Päale selle on Vene okupatsioonivõim eraldanud Eesti administratsiooni piirkonnast Petseri maakonna ning Narva jõe tagused vallad, umbes 100 000 elanikuga.

Esimese Vene okupatsiooniaasta 1940/41 kaotused mobiliseeritute, arreteeritute, küüditatute, mõrvatute ja kadunuksjäänute näol oli 60 910 inimest. Saksa okupatsiooni-aegseid kaotusi koos sõjas langenute ning pommituste teel hukkunutena on hinnatud 12 000 inimesele. Enne uut Eesti vallutamist Nõukogude Liidu poolt suutis välismaile põgeneda umbes 65 000 inimest. See on kokku 137 900 inimest. Kui suured on kaotused olnud teise N. Liidu okupatsiooni ajal, alates 1944 aastast, pole olnud võimalik täpsemalt selgitada. Et need on olnud suured, seda teame näiteks 1949/50. aastate küüditamistest, mis olid mitu korda ulatuslikumad kui esimene küüditamine 1941 ja A. Purre arvestuse järgi umbkaudu 80 000. Uldkaotused Eestist eraldatud maakondade rahvastiku ja eelnimetatud okupatsioonide- ning sõjaaegsete kaotustega kokku

võiks kaugelt ületada arvu 200 000. Arvata võib, et 1941 aastal punaväkke mobiliseeritud 33 000 mehest võis siiski osa pärast sõja lõppu kodumaale tagasi pöörduda.

Viimase aja muutusi rahvastiku koosseisus näitavad järgnevad arvud:

Elanikke	1934		1959		1970	
Eestis						
Eestlasi	993 496	88,2%	892 653	74,6%	925 157	68,2%
Venelasi ¹⁾	92 656	8,2%	266 926 ¹⁾	22,3%	381 438	28,2%
Sakslasi	16 345	1,5%	—	—	—	—
Rootslasi	7 641	0,7%	—	—	—	—
Teisi	16 275	1,5%	37 212	3,1%	49 484	3,6%
Üldarv	1 126 413	100 %	1 196 791	100 %	1 356 079	100 %

1) Rida "venelasi" mahutab eneses ka valgevenelasi ja ukrainlasi

Kaks varem Eestis elanud rahvust on nüüd rahvastikust kadunud. Need on sakslased, kes 1939/40 ümber asusid Saksamaale lepingu tagajärjel N. Liidu ja rahvussotsialistliku Saksamaa vahel, mida tuntakse n.n. Molotov-Ribbentropi lepinguna, ja rootslased, kes enne vene vägede uut sissetungi 1944. a. Rootsi põgenesid. Silma torkab venelaste arvu suur ning pidev tõus, mis on pärast sõjaaegse sisserännu tulemus. Venelaste arv, mis Eesti Vabariigi kehtivuse ajal oli üsna konstantne, 8,2% rahvastikust, on 1970. aastaks tõusnud enam kui kolmekordseks ja praeguse 1979. aastani veelgi suuremaks. Järjest on kasvamas ka teiste muulaste arv, mis ülaltoodud tabelis on rühmitatud "teiste" rahvuste kolonni. Selles rühmas on soomlaste arv kasvanud 1,4 protsendini, juutide ja lätlaste arv on vastavalt 0,4 ja 0,2 protsenti ja päälle selle esineb N. Eesti arvustikus "muud rahvused" 1,6%. Need "muud" saavad vaevalt olla teised kui N. Liidu ida ja kagu aladelt sisse toodud aasia-rahvaste liikmed.

Kui ei pidurdata venelaste ja muulaste sissevoolu Eestisse, siis on karta, et eestlased jäävad vähemusse omaenese maal. 1959. aasta kohta tabelis (N. Eesti andmetel) antud eestlaste arv 892 653, mis on ainult 100 843 võrra väiksem 1934. aasta arvust 993 496, ei näita kaotusi sõdade ja okupatsioonide ajast täiesti õigelt, olgugi et

ajavahemikus 1944—59 on toimunud teatav rahva juurdekasv. Kaotused, nagu eelpool nägime, olid palju suuremad. Sellele lisaks pole teada, mil määral ja kuidas on registreeritud Venest siserännanuid, kellel on eesti päritolu, kui palju on mobilisatsioonidega ja deportatsioonidega äraviidutest tagasi tulnud jne.

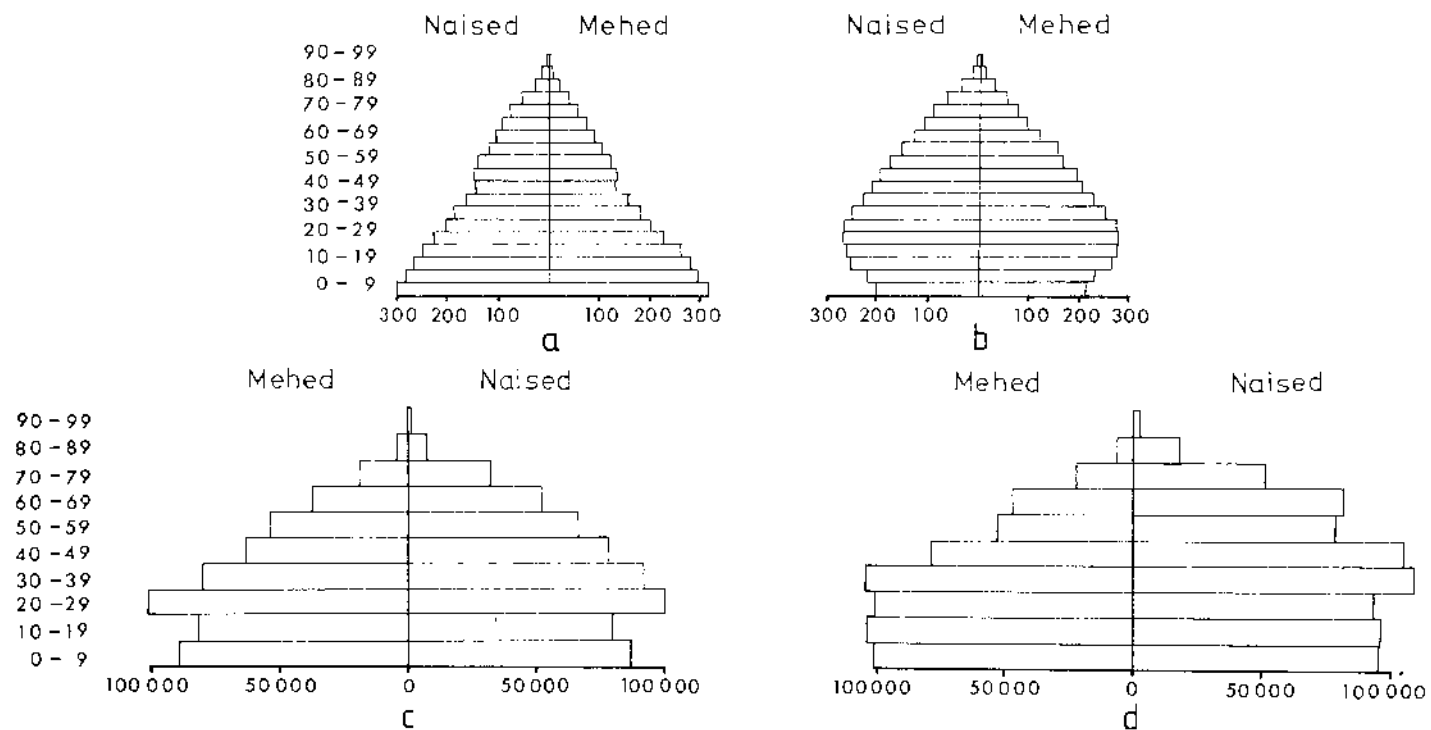
Eestlaste arvulist suurust mõjutab väike iive (enam sündinuid kui surnuid), mis iseseisvuse ajal oli keskmiselt 2,1 ‰ (2,1 tuhandikku) ja teise vene okupatsiooni ajal 4,5 ‰. Okupatsiooni aja kõrgem iive on vähemalt osaliselt põhjustatud siserännanud venelaste suuremast sigivusest.

Rahvastiku struktuur

Rahvastiku struktuur praeguses Eestis on ebanormaalne. See väljendub vanuseklasside ebakorrapärase suuruses ja naiste suures arvulises ülekaalus.

Vanuseklasside suurusest saab selge pildi graafilisel esitamisel. Joonisel nr 2 on kujutatud rahvastiku vanuseline ning sooline jaotus, Eestis 1934 ja 1970, Rootsis 1910 ja 1935. Graafikute vertikaalteljel on näidatud vanuseklassid, horisontaalteljel nende arvuline suurus. Graafikutel, mille aluse moodustab kõige noorem vanuseklass, on enam-vähem püramiidi kuju, millest ka nimetus rahvastikupüramiid. Normaaloludes väheneb vanuseklasside suurus vanusega üsna ühtlaselt. Sellist püramiidi ideaalkuju evib Rootsi rahvastikupüramiid aastast 1910. (joon. 2a). Tähelepanu väärib püramiidi peaaegu täielik kolmenurkne kuju, mille alus, s.t. noorim vanuseklass, on kõige suurem. Püramiid 1935. aastast erineb selle poolest, et sündinute arv on vähenenud ja noorimad vanuseklassid pole enam kõige suuremad. On hakatud harrastama sündimiste reguleerimist, mis tingib sündivuse vähenemise. Püramiidi ülaosa on aga veel täiesti normaalne (Joon. 2b).

Eesti rahvastikupüramiid 1934. aastast (Joon. 2c) sarnaneb Rootsi 1935. aasta püramiidiga. Ka Eestis oli sündivus hakanud vähene-
ma ja selle tõttu on nooremad vanuseklassis veidi väiksemad. Üldiselt aga on see püramiid normaalne, kui mitte arvestada seda, et naiste vanuseklassid on meeste omast kõrgemates vanuseklassides suuremad kui näiteks Rootsi püramiidil (Joon. 2b). Võrdluseks rahvastikupüramiididega tuleb arvesse võtta vanuseklasside ulatust,

Joon. 2. Rahvastiku vanusepüramiidid, Rootsis a) 1910 ja b) 1935. Eestis c) 1934 ja d) 1970. Vanuseklassid hõlmavad Rootsis 5 aastat, Eestis 10 aastat. Vertikaalselt vanus, horisontaalselt elanike arv.

mis rootsi graafikutel on 5 aastat, Eesti omadel 10. Selle tõttu on Eesti graafikutel püramiidi "trepiastmed" kõrgemad ja neid on vähem.

Eelmistest erineb selgemalt 1970. aasta püramiid (Joon 2d). Sellel on meeste vanuseklassid, alates 40—50 eluaastat oluliselt väiksemad võrreldes 1934. a. vastavate vanuseklassidega, naiste omad suhteliselt suuremad.

Tunduv erinevus esineb praeguse Eesti rahvastiku struktuuris maal ja linnas. Sündivus on linnades tavaliselt väiksem kui maal ja inimeste eluiga lühem, ka leidub linnade rahvastikus suuremal hulgal muulasi. Need nähtused on üldised ja esinevad kõigis maades. Erinevused maa ja linna vahel Eestis on aga erakordsed. Elanike arvuline jaotus maa ja linna vahel, iseseisvusaegne ning nüüdne, selgub alljärgnevast tabelist.

Elanike jaotus

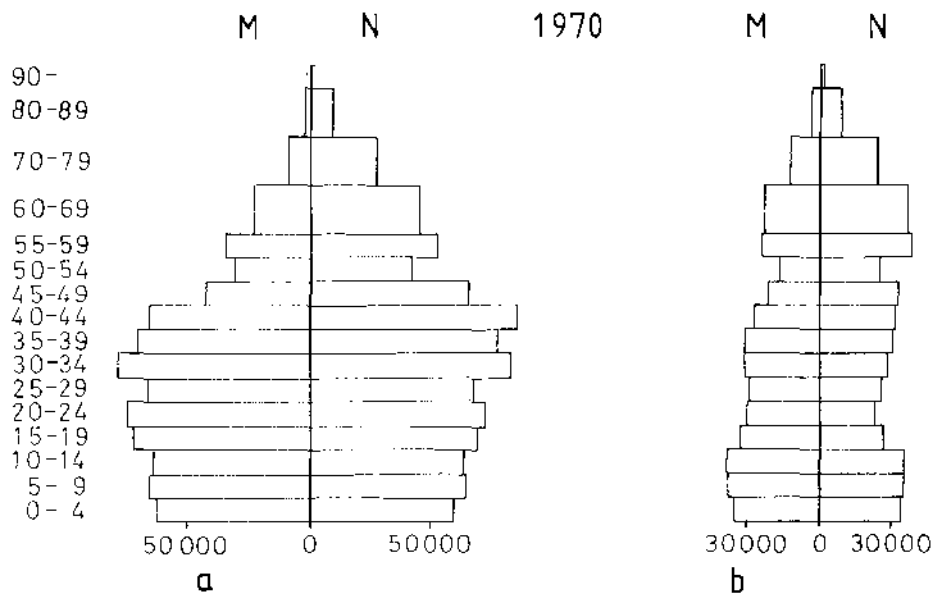
	Linn	Maa
1922	321 047 elanikku ehk 29%	786 012 elanikku ehk 71%
1934	388 093 elanikku ehk 35%	729 628 elanikku ehk 65%
1970	879 406 elanikku ehk 64,8%	474 376 elanikku ehk 35,2%
1979	1 022 000 elanikku ehk 69,8%	444 000 elanikku ehk 30,2%

Sooline jaotus 1970

	Linn	Maa
	401 289 meest ehk 29,6%	217 804 meest ehk 16,1%
	478 117 naist ehk 35,3%	256 572 naist ehk 19,0%

Olukord on, nagu tabelist näha, vastupidine võrreldes iseseisvusaajaga. Suurem hulk rahvast elab nüüd linnades. Linnade kasv maarahvastiku arvel, linnastumine (urbaniseerumine) on üsna vana protsess. Iseseisvuse ajal oli linnarahvastiku suurenemine keskmiselt 0,7% aastas. Pärastsõjaaegsel Vene okupatsiooni ajal on aga linnastumine enam kui kahekordistunud, ja rahvastikust elab ligi kaks korda nii palju linnas kui maal. Teiste sõnadega — maa

tühjeneb elanikest. Olulisem aga kui elanikkonna arvuline jagunemine on ta vanuseline koosseis, mis on erisugune võrreldes linna ja maad.

Joon. 3. Rahvastiku vanusepüramiidid Eestis 1970. a) linnas, b) maal.
Vanuseklassid hõlmavad 0—59 aastani 5 aastat ning vanematel 10 aastat. M- mehed, N- naised.

Jagades rahvastiku 10-aastastesse vanuseklassidesse ja esitades arvud graafiliselt noorematest vanemateni, alt üles, saame rahvastiku püramiidi, nagu eespool näidatud. Käsitledes maa ja linna rahvastikku eraldi näeme 1970. a. andmete najal, et linnade püramiid on enam-vähem normaalne, kuigi naiste ülekaal kõrgemates vanuseklassides on ebanormaalselt suur (Joon. 3a). Seda ei saa aga öelda maarahvastiku vanuselise struktuuri kohta. Joonisel 3b kujutatud püramiid polegi enam püramiid, vaid pigem püstiasetatud tipul teritunud nelinurk. See tähendab, et Eesti maarahvastiku noored ja keskmised vanuseklassid on tohutult vähenenud. Rahvastik on raugastunud. 60-aastaste ja vanemate protsent on 23,4 — üks neljandik rahvastikust — ja töövõimeline osa rahvastikust on ainult 46%, seega alla poole. Väga väikesed on ka naiste vanuseklassid 20—40 aasta vahel, tunduvalt väiksemad meeste arvust.

Need aastad on naiste kõige sünnitusvõimelisem iga. Selle asemel võib nentida ebaproportsionaalselt kõrget naiste ülekaalu vanemates ja vanades vanuseklassides. Et sigimisvõimelises eas naisi vähe, kuid kõrgevanuselisi inimesi suhteliselt palju, tuleb oletada suhteliselt väikest sündide arvu ning suurt surevust, olgugi et selle kohta statistilised andmed pole olnud kättesaadavad.

Maarahvastiku normaalne struktuur ei eksisteeri enam. Kui iseseisvuse ajal maa moodustas reservi, kus sündivus oli suurem ja võis anda sündivuse ülejäägi linnadele, on selle asemel ilmunud raugastumine, ja on küsitav, kas loomulik liive enam eksisteerib. Tekib küsimus, kust peab tulema lisa puudujäägi katmiseks, kas linnadest inimeste maalesundimisega või sisserännuga muulaste näol? Seni on maarahvastik säilitanud oma endise rahvusliku homogeensuse: eestlasi 88%, venelasi 8% ja teisi 4%. Linnades on vahetult muutunud eestlaste kahjuks: eestlasi on ainult 57%, venelasi 34% ja teisi 9%. Need on 1970. aasta andmed.

Millised võiksid olla põhjused sellise ebanormaalse vanusejaotuse esinemisel maa rahvastikus? Normaalne linnastumise protsess, maalt linnarändamine tööstuste kasvu tõttu tekkinud tööjõupuuduse ning põllutöö mehhaniseerimisega vabakssaanud töökae näol, ei seleta nii põhjalikke muutusi. Erilised asjaolud, mis seotud okupatsioonivõimude tegevusega, on otsustavalt kaasa mõjunud. Need on suur talurahva küüditamine 1949/50, väiketalu-perekonnatalu likvideerimine ja suurpõllupidamise loomine kolhooside/sovhooside näol. Sellega koos ei tekkinud esialgu küll mingit suuremat põllutöö mehhaniseerimist ning töökae vabanemist, kuid maaelanikkonna elutingimused muudeti nii ränkadeks ning talumatuteks, et kõik, kes vähegi suutsid, siirdusid linna, kus elutingimused neil, kes tööd leidsid, olid paremad. Linna rändas ja rändab veelgi esijoones aktiivne keskealine ning noorem osa rahvastikust. paigale jäävad vanad.

Sellele lisanduvad kaotused meeselanikkonnas sõdade ja okupatsioonide tõttu, mis vanemates vanuseklassides on andnud naiste üli-suure ülekaalu. Sõdades, revolutsioonides, vastupanuliikumistes ja okupatsioonide terrorrežiimide tõttu hävineb mehi enam kui naisi (olgugi, et viimase sõja ajal ka tagalat hävitati). Selletõttu on sõdade läbi kannatanud maades naiste arv rahvastikus suhteliselt suurem. Seda väljendatakse n.n. sugukvoodi (sexkvoten) abil, mis näitab naiste arvu saja mehe kohta.

Naiste arv saja mehe kohta Rootsis

1750	112,7
1800	109,5
1850	106,4
1900	104,9
1940	101,6

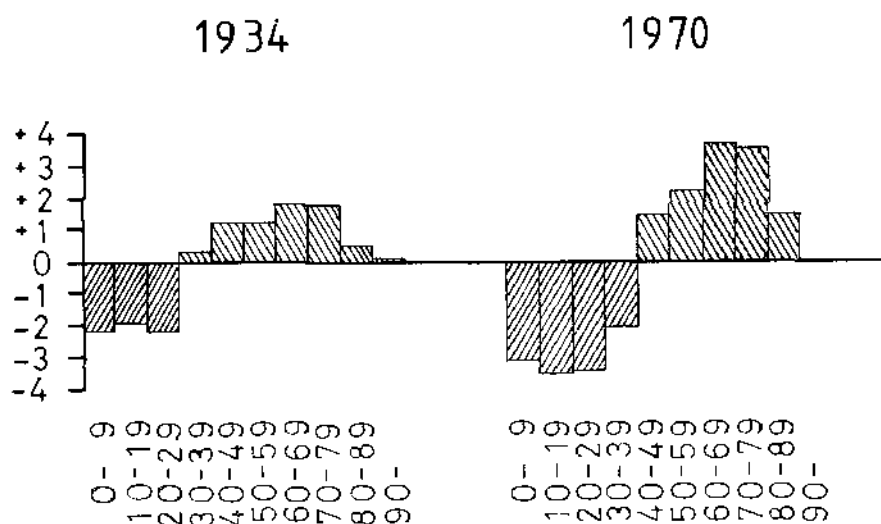
Ülalesitatu aga ei tähenda, et sugukvoodi erinevused puuduksid vanuseklasside vahel. On reegliks kõigi rahvaste ja rahvatõugude juures, et poeglapsi sünnib natuke enam kui tütarlapsi, suhe on 105—106 poissi 100 tüdruku kohta. See edumaa aga nivelleerub poiste-meeste suurema surevuse tõttu, nii et kõrgemates vanuseklassides esineb üldiselt väike naiste ülekaal ka täiesti loomulikult arenevas rahvastikus. Sellist suhet näeme ka eesti rahvastikus. (Joon. 4).

Võrreldes sugukvoodi suurust Eestis ja Rootsis, näeme, et sugukvoot 1922 aastal Eestis oli tegelikult sama mis Rootsis aastal 1750. Mõlemad need kvoodid näitavad suhteid otse pärast kurnavaid sõdu. Eriti halb on aga Eesti kvoot 1959. aastast (Joon. 5). Selles, samuti kui rahvastikupüramiidi 1970. aasta graafikus ilmneb see hävitus, mis eesti meestele osaks sai viimases sõjas ja sõjaga kaasaskäinud okupatsioonide terrorrežiimide poolt. Tegelik olukord on/oli halvem. 1959. a. rahvaloenduse andmetel saadud kvoot ei esita aga pärastõjaaegset kõige suuremat. 1945. aastal oli see kindlasti veel kõrgem. Samuti kui rahvastikuvanuseklasside suuruse võrdlemisel on ka siin pilt pehmendatud selle tõttu, et arvud ei kehti mitte ainult eestlaste kohta, vaid rahvastiku kohta Eestis üldse. Seega on meeste arv sisserännanud vene meeste ja sõjaväelaste tõttu suurem kui eesti meeste arv puhtal kujul saaks olla.

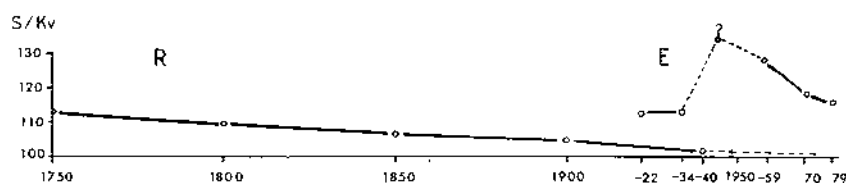
Naiste arv saja mehe kohta Eestis

1922	112,8
1934	113,0
1959	128,0
1970	118,7
1979	116,4

Esimese maailmasõja ning Vabadussõja järel oli naiste suhteline arv Eestis võrdlemisi suur. See suhe polnud vähenenud ka veel 1934. aastaks (vaata ülaltoodud tabel). Tervishoidlike olude paranemine töökohtadel vähendab surevust, üldiselt, sõdade ärajäämine eriti meeste surevust. Selle kohta annab häa võrdluspildi sugukvoodi kujunemine Rootsis. Viimase kaheksa aasta jooksul on Rootsi vähe sõdinud, kui mitte arvestada sõjalist tegevust Vene tsaaririigiga Põhja-Rootsis ning Soomes, millel aga ei näi olnuvat sügavat mõju rahvastiku struktuurile. Sugukvoot on pidevalt vähenev ning meeste-naiste arvuline suhe tendeeriv võrdsusele. (Joon. 5).

Joon. 4. Naiste arv 100 mehe kohta Eestis 1934 ja 1970. Miinus — naisi vähem kui mehi, pluss — naisi enam kui mehi. Horisontaalselt — vanus.

Joon. 5. Sugukvoodi suuruse kulg. Rootsis (R) 1750—1940, Eestis (E) 1922—1970. Naiste arvulise ülekaalu maksimum Eestis võis olla 1945 aasta ümber. Selle suurus pole teada.

— Võrreldes eelmise, s.o. 1970. aasta rahvaloenduse andmetega on Eesti rahvastik kasvanud möödunud 9 aasta jooksul 110100 inimese võrra. See on 8,1% ehk aastas 0,83%, mis on veidi vähem kui juurdekasv eelmistel perioodidel pärast sõda. 1959—1970 aastate vahel näiteks oli see 159 288 inimest, s.o. 1,1% aastas. See arvustik näitab, et sisse- ja väljaränne on mõnevõrra vähenenud, kuid on jätkuvalt ähvardavalt suur.

Kasutatud kirjandus

Eesti Entsüklopeedia. K. Ü. Loodus, Tartu 1936

Teatmeteos Eesti, Eesti Entsüklopeedia andmeil. Redigeerinud Karl Inno ja Felix Oinas. Geislingen 1949.

R. Indreko, Die Mittlere Steinzeit in Estland. Kgl. Vitterh. o. Antikv. Akademiens Handl. 66. Stockholm 1948.

Nõukogude Eesti. Peatoimetaja G. Naan. Valgus, Tallinn 1975.

Svensk Uppslagsbok 5. Förlagshuset Norden. Malmö 1948.

Mereste, Uno, Uusi andmeid Eesti rahvastikust, Kodumaa nr. 19, 1979

